ਇਹੁ ਹਮਾਰਾ ਜੀਵਣਾ

3.8.96

ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ

ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ

ਮੈਂ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਹਾਂ। ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ ਮਾਝੇ ਵਿਚ ਵਿਆਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ ਪਰ ਮੈਂ ਮਾਝੇ ਦਾ ਬਰਾੜ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਪਟਿਆਲੇ ਦਾ ਬਰਾੜ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬਰਾੜ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਸਰਾਏਨਾਗਾ ਅਤੇ ਮੁਕਤਸਰ ਦੇ ਵਿਚ ਵਾਲਾ ਬਰਾੜ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਪਹਿਲੇ ਵਜ਼ੀਰ ਵੀ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਗਵਰਨਗੀ ਵੀ ਮੈਂ ਕੀਤੀ। ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਵਾਲੀ ਪਦਵੀ ਯਾਨੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰੀ ਕਥਿਤ ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸ੍ਰ. ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੀ ਸਤੰਬਰ 1995 ਨੂੰ ਮਿਲੀ।

ਮੇਰੀ ਪਹਿਚਾਣ ਸਾਫ-ਸੁਥਰੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਈ। ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਮੈਂ ਇਹ ਕੀਤੀ ਕਿ ਏ.ਐਸ.ਚੱਠਾ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਮਰਹੂਮ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਖਾਸ ਅਲ ਖਾਸ ਸੀ ਤੇ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੀ ਪਦਵੀ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਸੀ ਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਦੀਆਂ ਬੋਰੀਆਂ ਉਹਦੇ ਘਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹਦੀ ਪਦਵੀ ਤੋਂ ਹਟਾਇਆ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਉਹ ਵਜ਼ੀਰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਦਾਮਨ ਦਾਗੀ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ ਦਾਮਨ ਬਿੱਲਕੁਲ ਸਾਫ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਸਰਦਾਰਨੀ ਦੀਆਂ ਧੋਬੀ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤਾਂ ਸਨ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਹੁਰਾਂ ਦੇ ਕੱਪੜੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਦਾਗ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਮੇਰੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ ਸ੍ਰ. ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬੇਵਾ ਸਰਦਾਰਨੀ ਜਸਵੰਤ ਕੌਰ ਦੀ ਟੇਕ ਲੈ ਕੇ ਮੇਰੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਅੜਚਣ ਪਾਉਣੀ ਚਾਹੀ ਪਰ ਮੈਂ ਸਰਦਾਰਨੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਤੇਜ਼ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਹਰ ਚਾਲ ਨੂੰ ਅਸਫਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪੁੱਤਰ ਜੇਕਰ ਮੰਤਰੀ ਬਣ ਜਾਏ ਤਾਂ ਫੇਰ ਕੋਈ ਮਾਂ ਕਦੋਂ ਬੋਲਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਸ਼ਰੀਫ ਆਦਮੀ 6 ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਆਪ ਮੇਰੇ ਰਾਹ ਤੋਂ ਹਟ ਗਿਆ। ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਵਾਵੇਲਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਵੱਧ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਨੂੰ 42 ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਵਾਲੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਬੈਠਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਕੱਤਰੇਤ ਵਿਚ ਕਮਰੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਝੰਡੀ ਵਾਲੀ ਕਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਏਅਰ ਕੰਡੀਸ਼ਨ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਨਰਮ ਗੱਦੇ ਵੀ ਹਨ। ਤੁਸੀ ਤੁਰਦੇ-ਫਿਰਦੇ ਰਿਹਾ ਕਰੋ ਕਿਸੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਏ?

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕੋ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੁਆਰ ਸਕਿਆ। ਸੁਆਰਨ ਦੀ ਵਿਹਲ ਹੈ ਵੀ ਕਿੱਥੇ? ਮੇਰੇ ਵਿਰੋਧੀ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਵਖਤ ਪਾਈ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਹਫਤੇ ਵਿਚ ਦੋ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਦਿੱਲੀ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦੈ। ਮੈਂ ਰਾਓ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੋ, ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਨੁਸ਼ਾਸ਼ਨ ਲਿਆਓ। ਰਾਓ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪ ਵਖਤਾਂ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਾਂ, ਤੇਰੀ ਕੀ ਮੱਦਦ ਕਰੀਏ? ਬੱਸ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਦਾ ਏ ਚਲਾਈ ਰੱਖ। ਕੋਈ ਚੰਦਰਾ ਸਵਾਮੀ ਵਰਗਾ ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਲੱਭ ਲੈ, ਜਿਹੜਾ ਜੋਤਿਸ਼ ਵਿੱਦਿਆ ਦਾ ਵੀ ਮਾਹਰ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿਆ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਕੰਮ ਕਿਹੜੀ ਸ਼ੁਭ ਘੜੀ ਕਰਨਾ ਏ। ਰਾਓ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹੁਣ ਮੈਂ ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਆਖ ਸਕਦਾ ਸਾਂ ਕਿ ਚੰਦਰਾ ਸਵਾਮੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਬੇੜਾ ਵੀ ਡੋਬਿਆ ਏ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਬੇੜਾ ਵੀ ਡੋਬਿਆ ਏ। ਆਪ ਹੁਣ ਸੀਖਾਂ ਪਿੱਛੇ ਏ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਦੀ ਕਰਵਾਏਗਾ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੇਰੇ ਲੋਕੋ, ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਬੜੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਨੇ। ਪਿਛਲੇ 11 ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਬੜਾ ਕੁਝ ਵਾਪਰ ਗਿਆ ਏ। ਭਾਵੇਂ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਘਾਟ ਸੀ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਮੁਹਾਲੀ ਵਿਖੇ ਬਿਜਲੀਆਂ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਕਟ ਮੈਚ ਕਰਵਾਇਆ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਾਂ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਰੌਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਮੈਚ ਵਿਚ 6 ਘੰਟੇ ਵਿਚ ਓਨੀ ਬਿਜਲੀ ਬਲ ਗਈ ਜਿਹੜੀ 700 ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਬਲਦੀ ਏ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਸਾਡੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਰ ਪਈ। 13 ਸੀਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ ਦੋ ਸੀਟਾਂ ਸਾਡੀ ਪਾਰਟੀ ਜਿੱਤ ਸਕੀ। ਮੇਰੀ ਆਪਣੀ ਧੀ ਹਾਰ ਗਈ, ਖਾਹਮਖਾਹ 10-12 ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਖਰਚ ਹੋ ਗਿਆ। ਭਾਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ। ਚੱਠਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਏ, ਆਪੇ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਤਜਰਬਾ ਬੜਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੇਰੇ ਭੋਲੇ ਲੋਕੋ, ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਅੱਗੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹਾਂ, ਪਰ ਮੈਂ ਕਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਵਿਰੋਧੀ ਮੇਰੇ ਖਿਲਾਫ ਦਿੱਲੀ ਮੋਰਚਾ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਵਜ਼ੀਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਵਜ਼ੀਰੀਆਂ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਭਾਲਦੇ ਨੇ ਪਰ ਮੈਂ ਕਿੱਥੋਂ ਦੇਵਾਂ? ਕੁਝ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਖਤਿਆਰੀ ਕੋਟੇ ਵਿਚੋਂ ਮੋਹਾਲੀ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪਲਾਟ ਅਲਾਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਇਕ ਪਲਾਟ ਤਾ ਮਤਲਬ ਏ ਕਿ ਸਿੱਧਾ ਹੀ 20 ਲੱਖ ਦਾ ਫਾਇਦਾ। ਪਰ ਬੇੜਾ ਗਰਕ ਹੋਵੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਫਰਾਖਦਿਲੀ ਚੱਲਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਹੁਣ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਦੱਸਾਂ, ਮੇਰਾ ਇਕ ਵਜ਼ੀਰ ਬਿੱਟਾ ਏ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮੰਤਰੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹਦਾ ਖਰਚਾ ਪਾਣੀ ਤੁਹਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੀ ਚਲਦਾ ਏ ਪਰ ਉਹ ਰਹਿੰਦਾ ਦਿੱਲੀ ਹੀ ਏ। ਰਾਓ ਸਾਹਬ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮਾ ਉਹਨੇ ਸਾਂਭ ਰੱਖਿਆ ਏ। ਟੀ.ਵੀ. 'ਤੇ ਵੀ ਬਿਆਨ ਦੇਂਦਾ ਏ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਰਾਓ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਾਅਰੇ ਲਗਾਏਗਾ, ਉਹਦੀ ਪਿਟਾਈ ਤਾਂ ਹੋਣੀ ਹੀ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਯਾਨੀ ਉਹ ਵਜ਼ੀਰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਏ, ਲੱਠ ਮਾਰ ਬਹੁਤਾ ਏ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਫੌੜੀਆਂ 'ਤੇ ਉਹ ਚਲਦਾ ਏ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਲਾਠੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਕਰਦਾ ਉਹ ਮੂੰਹ ਦੇ ਭਾਰ ਡਿੱਗ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਪਵੇ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੇਰੇ ਲੋਕੋ, ਮੇਰੇ ਖਿਲਾਫ ਬੜੀਆਂ ਹਨੇਰੀਆਂ ਝੁੱਲ ਰਹੀਆਂ ਨੇ, ਪਰ ਮੈਂ ਕਾਇਮ ਹਾਂ। ਭਾਵੇਂ ਮੇਰਾ ਧੋਬੀ ਮੇਰੀ ਸਰਦਾਨੀ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇ ਗਿਆ ਏ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਹੁਰਾਂ ਦੇ ਦਾਮਨ 'ਤੇ ਏਨੇ ਦਾਗ ਲੱਗ ਗਏ ਨੇ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰਨਾ ਉਹਦੇ ਵੱਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਪਰ ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਪ੍ਰਸ਼ੋਤਮ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਹਾਂ ਕਿ ਧੋਬੀ ਦੀ ਗੱਲ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਾਂ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਫਰਵਰੀ 1997 ਤੱਕ ਤੁਹਾਡੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੀ ਬੈਠਾਂਗਾ। ਤੁਹਾਡਾ ਬੇੜਾ ਗਰਕ ਵੀ ਹੋ ਜਾਏ ਤਾਂ ਵੀ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰਨਾ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਕੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਚੰਗਾ ਖਾਂਦੇ ਹੋ, ਚੰਗਾ ਪੀਂਦੇ ਹੋ ਪੀਣ ਦੀ ਗੱਲ ਆਈ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਬੰਸੀ ਲਾਲ ਵਾਂਗੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਪੀਣ 'ਤੇ ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਲਗਾਵਾਂਗਾ। ਪੀਓ, ਖੂਬ ਪੀਓ। ਨੱਚੋ, ਖੂਬ ਨੱਚੋ। ਭੰਗੜਾ ਪਾਓ, ਖੂਬ ਭੰਗੜਾ ਪਾਓ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਾਂ ਉੱਚਾ ਕਰੋ। ਮੇਰੀਆਂ ਸ਼ੁੱਭ ਇੱਛਾਵਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹਨ।

ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ

ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ

ਖਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਖਬਰਾਂ

• ਰਣਜੀਤ ਸਾਗਰ ਡੈਮ 'ਤੇ 20 ਕਰੋੜ ਦੀ ਲਾਗਤ ਵਾਲਾ ਰਿੰਗ ਡੈਮ ਰੁੜ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ। ਏਨੇ ਵੱਡੇ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਡੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਕੌਣ ਹੈ? ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

• ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਏ ਲੱਖਾਂ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਕੀੜਿਆਂ ਵਰਗੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਗੁਜ਼ਾਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਸ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਕੌਣ ਏ? ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

• ਮਹਿੰਗਾਈ ਛੜੱਪੇ ਮਾਰ ਕੇ ਵਧ ਰਹੀ ਏ। ਸਿੱਕੇ ਦਾ ਮੁੱਲ ਘਟਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਏ। ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਕੌਣ ਏ? ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਏ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਜਿਸ ਦੇ ਥੱਲੇ ਅਸੀਂ ਜੀ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਬਿੱਲਕੁਲ ਬੋਝ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਏ। ਆਓ ਸਿਰ ਨਾਲ ਸਿਰ ਜੋੜੀਏ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰੀਏ। ਕੌਮਾਂ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਤਕਦੀਰਾਂ ਬਦਲਦੀਆਂ ਹਨ।

1996